

15.11.2021

Група М-2

Предмет «Економіка підприємства»

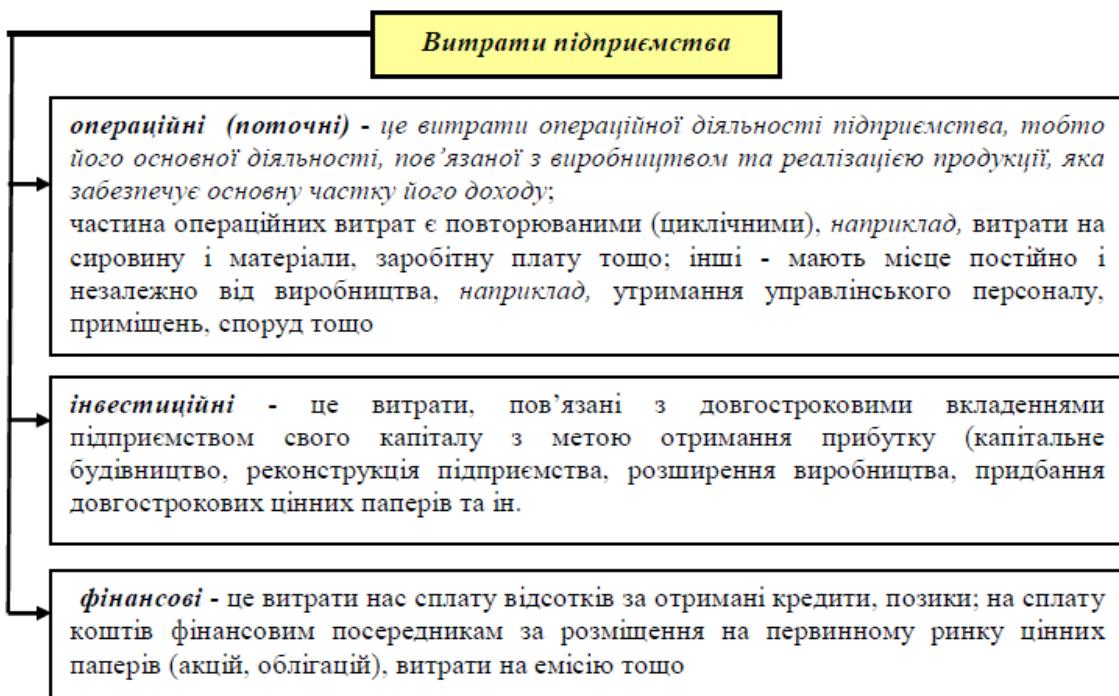
Урок 56-57

Тема: Поняття і класифікація витрат. Формування кошторису витрат на виробництво.

Мета: ознайомитися з поняттям «витрати»; навчитися класифікувати витрати; вивчити поняття «кошторис» та специфіку його формування на виробництві.

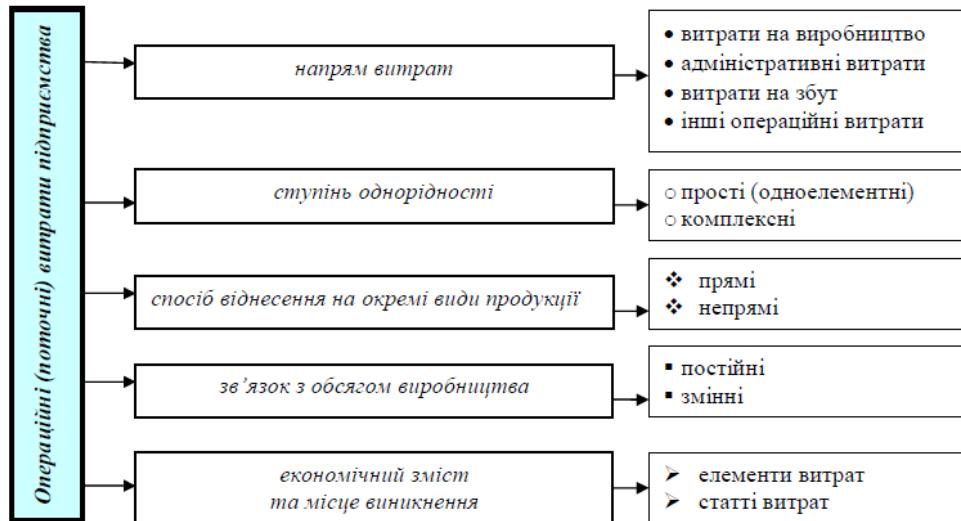
Виконання підприємством своїх функцій, реалізація поточних цілей та досягнення головної мети - задоволення ринкової потреби у його продукції та максимізація прибутку, пов'язане з певними витратами. Ці витрати спрямовуються на формування і використання усіх видів виробничих ресурсів підприємства.

Усі витрати підприємства поділяються на **операційні, інвестиційні** та **фінансові**. Крім такого поділу, витрати можуть бути **бухгалтерськими** та **економічними**. **Бухгалтерські витрати** відображають реальні суми фактично здійснених підприємством витрат на придбання сировинно-матеріальних ресурсів, виплату заробітної плати, нарахування амортизації, здійснення орендних платежів та ін. **Економічні витрати**, крім бухгалтерських, включають неявні витрати підприємства, його власника у вигляді використовуваних землі, приміщень, інших власних активів, на які він формально не несе грошових витрат. Економічні витрати підприємства «перевищують» бухгалтерські на величину неявних (їх часто називають «внутрішніми») витрат.

Найбільшими за питомою вагою і найскладнішими за структурою є операційні (поточні) витрати підприємства. Вони класифікуються за низкою ознак.

Витрати на виробництво відображають витрати на придбання усіх видів ресурсів, які безпосередньо спрямовані на виробництво продукції (виконання робіт, надання послуг). Наприклад, на сировину і матеріали, енергію, спожиту на технологічні цілі, заробітну плату основних робітників із нарахуваннями, амортизацію обладнання та ін.

Адміністративні витрати - це витрати підприємства на утримання адміністративно-управлінського персоналу, основних засобів загальногосподарського призначення, витрати на комунальні послуги і послуги зв'язку, на охорону, юридичні, аудиторські послуги тощо.

Витрати на збут - витрати підприємства на заробітну плату з нарахуваннями працівників відділу збути, утримання та амортизацію основних фондів збутових підрозділів, витрати на утримання складів готової продукції, витрати на рекламу, маркетинг тощо.

Інші операційні витрати включають витрати підприємства на орендні платежі за орендоване майно, витрати на покриття безнадійних та сумнівних боргів підприємству, витрати на виробничі запаси, реалізовані на сторону, суми втрат від знецінення запасів, нестач і псування товарно-матеріальних цінностей та ін.

Прості (одноелементні) витрати - мають єдиний економічний зміст; наприклад, сировина і матеріали, заробітна плата тощо; **комплексні** - різномірні за своїм складом і охоплюють декілька елементів витрат, їх ще називають непрямими; наприклад, загальновиробничі та адміністративні витрати, втрати від браку.

Прямі - безпосередньо пов'язані з виготовленням даного виду продукції і можуть бути прямо віднесені на її одиницю, наприклад, матеріальні витрати; **непрямі** - пов'язані з виготовленням різних виробів і не можуть прямо відноситись на той чи інший вид продукції; наприклад, заробітна плата управлінського і обслуговуючого персоналу, утримання і експлуатація основних фондів тощо.

Постійні - їх загальна сума не залежить від кількості виготовленої продукції в певних межах, наприклад, витрати на утримання і експлуатацію будівель і споруд, витрати на управління; у складі постійних розрізняють умовно-постійні витрати, які неістотно змінюються при зміні обсягу виробництва; **zmіnni** - загальна сума витрат за певний час залежить від обсягу виробництва продукції, наприклад, збільшення обсягу виробництва швейних виробів спричиняє відповідне збільшення витрат на закупівлю тканин, збільшення обсягу вантажних перевезень викликає збільшення витрат на пальне; змінні витрати поділяються на **пропорційні** та **непропорційні**.

Важливішою є класифікація витрат за економічними елементами і статтями витрат.

За економічними елементами витрати формуються відповідно до їх економічного змісту. Вони є однаковими для всіх галузей і на їх основі складається кошторис витрат на виробництво.

Елементи витрат на виробництво включають:

- ✓ Матеріальні витрати (сировина, матеріали, комплектуючі, напівфабрикати, паливо, енергія, тара); віднімається вартість повернутих відходів.
- ✓ Оплата праці (всі форми основної заробітної плати штатного і позаштатного виробничого персоналу підприємства).
- ✓ Єдиний соціальний внесок (включається відрахування до Пенсійного фонду на пенсійне забезпечення, до фондів страхування на випадок безробіття, тимчасової втрати працевдалості, від нещасних випадків на виробництві; розмір нарахувань встановлюється у відсотках від витрат на оплату праці).
- ✓ Амортизація основних, фондів (амортизаційні відрахування за встановленими нормами від їх вартості, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів).
- ✓ Інші операційні витрати (вартість робіт, послуг сторонніх підприємств, сума податків, зборів, крім податків на прибуток, втрати від курсових різниць, знецінення запасів, псування цінностей, сума фінансових санкцій тощо).

Статті витрат - це витрати, які відрізняються між собою функціональною роллю у виробничому процесі та місцем виникнення. За статтями витрат формується собівартість одиниці продукції, тобто її калькуляція.

Згідно з Національними стандартами бухгалтерського обліку в Україні перелік калькуляційних статей є таким:

- Сировина і матеріали (за мінусом зворотних відходів).
- Паливо та енергія на технологічні цілі.
- Заробітна плата виробничих робітників (основна і додаткова).
- Відрахування на соціальні заходи виробничих робітників (тепер - Єдиний соціальний внесок).
- Загальновиробничі витрати.
- Адміністративні витрати.
- Підготовка і освоєння виробництва.
- Інші виробничі витрати.
- Витрати на збут (позавиробничі витрати).

Перелік статей калькуляції може бути різним залежно від галузі промисловості, наприклад, він може включати такі статті, як куповані напівфабрикати і комплектуючі вироби, зношування інструментів та пристосувань цільового призначення, втрати від браку та ін.

Відмінність статей витрат від аналогічних елементів витрат полягає у тому, що в першому випадку враховуються тільки витрати на даний виріб, а в другому - усі витрати підприємства, незалежно від того де і на які потреби вони були здійснені.

План по собівартості продукції на підприємстві включає такі елементи:

- складання кошторису витрат на виробництво;
- складання планових калькуляцій окремих видів продукції;
- планування зниження собівартості товарної продукції.

З метою врахування усіх видів економічно однорідних витрат на виробництво складається кошторис цих витрат.

***Кошторис витрат** - це загальна сума витрат підприємства за усіма видами ресурсів, які будуть використані у плановому періоді незалежно від місця виникнення*

Кошторис є зведенним планом витрат підрозділів основного виробництва, підрозділів виробничої інфраструктури та витрат на утримання адміністративно-управлінського персоналу. *Мета його складання* - встановити усю суму витрат на виробництво у плановому році.

Матеріальні витрати. Їх частка у собівартості продукції найбільша - 60-90% в залежності від галузі виробництва. Склад матеріальних витрат неоднорідний:

- сировина і матеріали (за врахуванням вартості зворотних відходів за ціною їх можливого використання або реалізації; включаються комісійні винагороди, оплата посередницьких послуг);
- комплектуючі вироби (деталі, вузли, двигуни та ін.);
- куповані напівфабрикати (відливки, штамповки тощо);
- допоміжні матеріали, які використовуються у технологічному процесі або необхідні для його обслуговування, а також для управлінських та господарських потреб (деталі кріплення, інструмент, мастильні матеріали, фарби, клей, канцелярські товари і т.д.);
- паливо і енергія зі сторони (електроенергія, пара, газ і т.д.) .

Оплата праці. Включаються витрати на оплату праці основного виробничого персоналу підприємства, включаючи премії за виробничі результати, стимулюючі та компенсаційні виплати, в тому числі у зв'язку з інфляцією та індексацією доходів у межах передбачених законодавством норм, також витрати на оплату праці позаштатних працівників підприємства, які зайняті в його основній діяльності:

- оплата фактично виконаної роботи відповідно до тарифних ставок та посадових окладів;
- вартість продукції, яка видається працівникам у формі натуральної оплати;
- преміальні виплати і надбавки за виробничі результати;
- вартість комунальних послуг, харчування, форменного одягу, житла, які безкоштовно надані працівникам підприємств деяких галузей відповідно до чинного законодавства;
- оплата щорічних чергових відпусток, а також відпусток на навчання;
- виплата працівникам, вивільненим з підприємства у зв'язку зі скороченням штатів або реорганізацією

Єдиний соціальний внесок (ЕСВ) - це обов'язковий платіж до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування. Функції адміністрування ЕСВ, тобто його ідентифікації, обліку платників та об'єктів оподаткування, сервісного обслуговування платників, організації та контролю за сплатою внеску покладені на *Державну фіскальну службу України (ДФС України)*.

Платниками ЕСВ є роботодавці (юридичні особи, фізичні особи-підприємці, самозайняті особи), які використовують найману працю і сплачують внесок за найманих працівників або фізичних осіб, з якими укладені цивільно-правові договори; фізичні особи-підприємці та самозайняті особи, які сплачують внесок за себе.

Розмір ставок ЄСВ (нарахувань на фонд оплати праці та утримання із заробітної плати або доходу) визначається чинним законодавством України.

ЄСВ включає відрахування до:

- Пенсійного фонду;
- фонду страхування на випадок безробіття;
- фонду із тимчасової втрати працевдатності;
- фонду страхування від нещасних випадків на виробництві

Амортизація основних фондів. Включаються витрати, які рівні сумі амортизаційних відрахувань від первісної або залишкової вартості основних виробничих фондів у певному році. Ці витрати також включають амортизаційні відрахування, здійснені за прискореними методами амортизації, їх індексацію, суми амортизації нематеріальних активів.

Інші операційні витрати (вартість робіт, послуг сторонніх організацій, витрати на набір робочої сили, витрати на відрядження згідно встановлених норм, суна податків, зборів (крім податків на прибуток), оплата робіт по сертифікації продукції, втрати від курсових різниць, знецінення запасів, псування цінностей, суна фінансових санкцій тощо).

Кошториси складаються в цілому на рік зі щоквартальною або щомісячною розбивкою. Вони необхідні не лише для того, щоб знати величину собівартості, але й планувати її зниження за елементами витрат. Кошториси також використовуються для обчислення собівартості товарної, валової і реалізованої продукції, розрахунку величини прибутку, розробки балансу доходів і витрат підприємства.

Кошторис витрат на виробництво розробляється на основі кошторисів витрат окремих цехів. На їх підставі складається кошторис витрат на виробництво по підприємству в цілому. Зведений кошторис враховує усі операційні витрати планового періоду.

Кошториси можуть розроблятись і за **статтями витрат**. Такі кошториси дозволяють узгодити їх з кошторисом загальновиробничих витрат, а також калькуляціями на окремі вироби підрозділу.

При формуванні кошторисів використовуються **два підходи**: «з нуля» (якщо підприємство змінює профіль своєї роботи або лише розпочинає свою роботу), планування від досягнутого (якщо підприємство не змінює профілю своєї роботи).

Кошториси формуються з використанням різних методів.

Методи формування кошторису

- ✓ **кошторисний** - кошторис формується на основі розрахунку витрат у межах усього підприємства за даними інших розділів плану
- ✓ **зведений** - кошторис формується шляхом сумування кошторисів витрат виробництва окремих підрозділів підприємства
- ✓ **калькуляційний** - кошторис формується на основі планових розрахунків за всією номенклатурою продукції, робіт і послуг з розподілом комплексних статей на прості елементи витрат

Домашнє завдання:

Законспектувати та вивчити викладений вище матеріал, дати відповідь на наступні питання:

1) Який метод формування кошторису є найпоширенішим на вітчизняних підприємствах? Поясніть в чому його перевага над іншими методами.

2) Що таке Єдиний соціальний внесок і які складові він включає? Його величина.

Шановні учні! Фото конспектів, виконаних домашніх завдань та контрольних робіт надсилайте на електронну адресу gr.ev@ukr.net (в темі листа вказуйте ПІБ, № групи, предмет та номер уроку)